

ARCHEOLOGIENOTA

SINT-NIKLAAS – KALLOHOEKSTRAAT 2016

BUREAUONDERZOEK

ERFPUNT – CEL ONDERZOEK

ERFPUNT
ONROEREND ERFGOED WAASLAND

RAPPORTEN VAN ERFPUNT – CEL ONDERZOEK 2

RAPPORTEN VAN ERFPUNT – CEL ONDERZOEK 2

OPDRACHTGEVER

De heer Dirk van Dorselaer, De Sombe 9, 9250 Waasmunster

PROJECT

Sint-Niklaas – Kalllohoekstraat 2016

PROJECTCODE AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED
2016I160

UITVOERDER PROJECT

Erfpunt – cel Onderzoek
Regentiestraat 63
9100 Sint-Niklaas

AUTEURS

Thierry Van Neste, Marjolijn De Puydt

WETENSCHAPPELIJKE BEGELEIDING

Niet van toepassing

© Erfpunt – cel Onderzoek, 2016

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Erfpunt.

Erfpunt aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

ISSN 0778-3841

Erfpunt - cel Onderzoek

Regentiestraat 63

9100 Sint-Niklaas

Tel +32 (0)3 778 87 59

onderzoek@erfpunt.be

www.erfpunt.be

www.facebook.com/Erfpunt

<https://sketchfab.com/archeologischedienstwaasland>

1. BESCHRIJVING VAN DE UITGEVOERDE WERKEN

1.1. VERANTWOORDING

Ter hoogte van de Kallohoekstraat zal de heer Dirk van Dorsselaer een verkaveling realiseren. Sint-In het kader van de geplande werkzaamheden is een archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem (bureauonderzoek) verplicht.

Dit onderzoek werd uitgevoerd door de cel Onderzoek van Erfpunt en werd opgesteld door Thierry Van Neste en Marjolijn De Puydt.

1.2. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

PROJECTCODE

2016I160

WETTELIJK DEPOT

ISSN 0778-3841

ERKENDE ARCHEOLOOG

Thierry Van Neste

OE/ERK/Archeoloog/2015/00083

Erfpunt – cel Onderzoek

Regentiestraat 63

9100 Sint-Niklaas

NAAM OPDRACHTGEVER:

De heer Dirk van Dorsselaer, De Sombe 9, 9250 Waasmunster

VINDPLAATSNAAM:

Sint-Niklaas – Kallohoekstraat 2016 (SN KHS 16)

PROVINCIE:

Oost-Vlaanderen

GEMEENTE:

Sint-Niklaas

DEELGEMEENTE:

Sint-Niklaas

PLAATS:

Kallohoekstraat

TOPONIEM:

Eerste Moerput

COÖRDINATEN (LAMBERT '72):

Noord: 206996,560000 m

Oost: 136913,537000 m

Zuid: 206837,857000 m

West: 136789,121000 m

KADASTRALE GEGEVENS:

Sint-Niklaas, Afdeling 6, Sectie B, percelen 1073T2 en 1073V2

Kadasterplan: zie § 2.2.1.1

TOPOGRAFISCHE LIGGING:

Zie § 2.2.1.2

BEGINDATUM:

10 augustus 2016

EINDDATUM:

Klik hier als u een datum wilt invoeren.

RELEVANTE TERMEN UIT DE INVENTARIS ONROEREND ERFGOED

Typologie: niet van toepassing

Datering: Onbepaald, nieuwe tijd (16de-18de eeuw), nieuwste tijd (19de-21ste eeuw)

Stijlen: niet van toepassing

Culturen: niet van toepassing

Materiaal: niet van toepassing

Soort: niet van toepassing

Gebeurtenis: bureauonderzoek

VERSTOORDE ZONES

Op basis van luchtfoto's kon worden vastgesteld dat er in de loop van de 20ste eeuw verschillende bouw- en sloopactiviteiten hebben plaatsgevonden binnen het projectgebied (zie §2.2.2). Na raadpleging van enkele bouwdoSSIers, kon de totale omvang van deze verstoring vastgesteld worden op 4024,68 m² (fig. 1).

Fig. 1. Overzicht van de verstoorde zones op een luchtfoto uit de periode 2000-2003 (AGIV WMS).

Aangezien de huidige perceelgrenzen teruggaan op de 17de-eeuwse – en dus vermoedelijk 15de/16de-eeuwse – grens (zie §2.2.2), is het erg waarschijnlijk dat de zone rond deze perceelgrenzen ernstig verstoord is geweest door de aanleg van een bolle akkergracht. Op basis van archeologisch onderzoek kon reeds meermaals worden vastgesteld dat de breedte van dergelijke grachten schommelt tussen 8 en 16 m. Er kan dan ook uitgegaan worden van een (minimale) historische verstoring van ± 8 m breed in het midden van het projectgebied en ± 4 m breed langs de randen van het projectgebied.

Rekening houdende met deze bijkomende verstoring, bedraagt de totale verstoorde oppervlakte waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt 5341,78 m².

1.3. ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

Binnen het projectgebied werd geen voorgaand archeologisch onderzoek uitgevoerd.

1.4. OMSCHRIJVING VAN DE ONDERZOEKSOPDRACHT

1.4.1. Vraagstelling

De totale oppervlakte van het projectgebied bedraagt 8805,53 m², hierbij zal meer dan 1000 m² verstoord worden.

Artikel 5.4.1 van het decreet van 12 juli 2013 betreffende het onroerend erfgoed, gewijzigd bij het decreet van 4 april 2014 stelt dat het bij *aanvragen waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt en waarbij de percelen volledig gelegen zijn buiten archeologische zones, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones* verplicht is om een bekrachtigde archeologienota zoals vermeld in artikel 5.4.8 van datzelfde decreet toe te voegen aan een stedenbouwkundige vergunning met ingreep in de bodem.

In het kader van het bureauonderzoek:

- Wordt het plangebied afgebakend en beschreven;
- Worden reeds verstoorde en reeds onderzochte zones in kaart gebracht;
- Worden de gekende aardkundige en ecologische kenmerken geïnventariseerd;
- Worden de gekende archeologische en historische waarden en indicatoren geïnventariseerd en ingeschat;
- Wordt een beschrijving gemaakt van de geplande werken waarvoor een stedenbouwkundige vergunning of verkavelingvergunning wordt aangevraagd, de uitvoeringswijze van deze werken en de potentiële impact ervan op het bodemarchief.

Om de eventuele archeologische waarde van het onderzochte gebied in te schatten, wordt informatie verzameld over minstens volgende aspecten, op basis van alle relevante bronnen:

- De bewoningsgeschiedenis;
- De landschapshistoriek;
- De topografie;
- De geologie;
- Het bodemgebruik;
- De vegetatie;
- De aanwezige erfgoedwaarden;
- De historische ingrepen.

De resultaten van de analyses worden op plannen weergegeven. De resultaten van deze studies moeten toelaten een gemotiveerd advies te formuleren of er al dan niet verder archeologisch vooronderzoek moet uitgevoerd worden, inclusief de methodiek daarvoor.

1.4.2. Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek werden geen randvoorwaarden voorzien.

1.4.3. Geplande werken en bodemingrepen

Het projectgebied heeft een oppervlakte van 8805,53 m² en wordt voor de verkaveling opgedeeld in 7 loten (fig. 2). Het meest zuidelijke lot (7), met een oppervlakte van 2367,40 m², wordt uit de verkaveling gesloten. Op de overige zes loten, samen goed voor 6438,13 m², zal telkens één hoofdgebouw opgetrokken worden. Op loten 1, 2, 5 en 6 wordt ook een zone voor een achterbouw voorzien. Lot 5 is bestemd voor bescheiden wonen.

Aangezien lot 7 niet bij de verkaveling zal opgenomen worden en rekening houdende met de aanwezige verstoringen, bedraagt de restoppervlakte 2519,33 m². Bij de geplande werkzaamheden zal echter slechts een beperkt deel van deze oppervlakte ernstig verstoord worden voor de bouw van de huizen en de aanleg van nutsleidingen (fig. 3). De omgeving van de gebouwen zal gebruikt worden als tuin, waarbij de ondergrond niet of slechts in zeer beperkte mate geroerd zal worden.

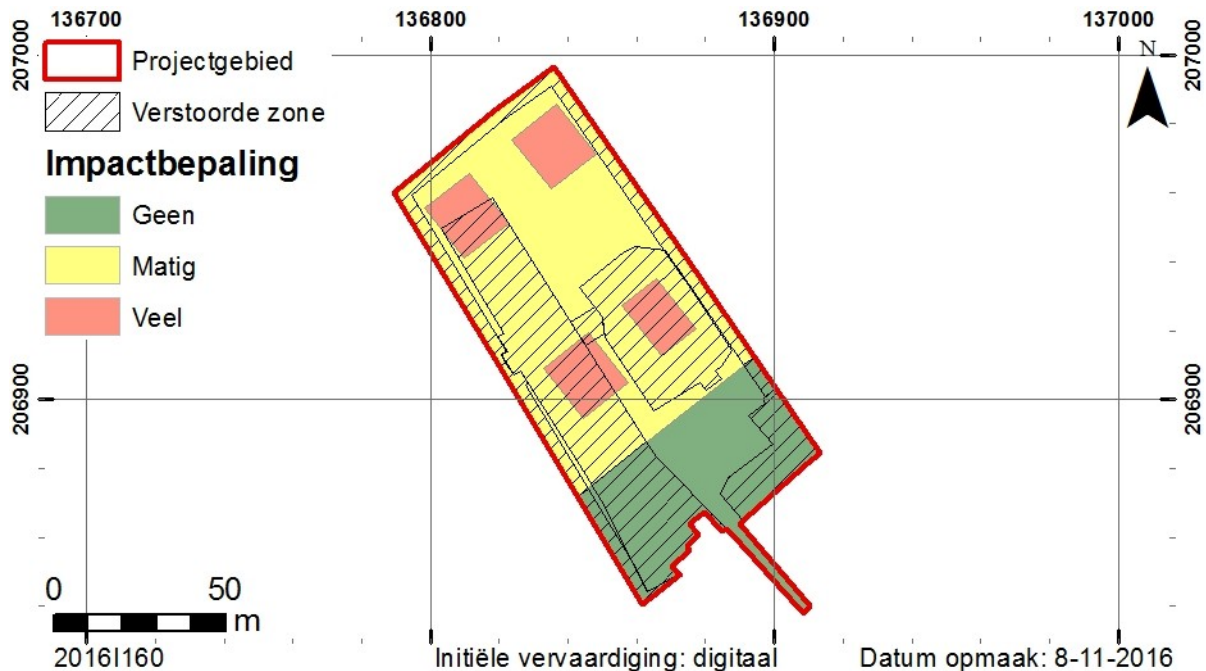

Fig. 3. Overzicht van de impactbepaling van de werken en de verstoorde zones.

1.5. WERKWIJZE EN ONDERZOEKSSTRATEGIE

Voor het bureauonderzoek werd informatie verzameld aangaande de historische, landschappelijke en archeologische kennis van de ruime omgeving van het projectgebied. Voor de historische data werden verschillende literatuurbronnen geraadpleegd. Daarnaast werden verschillende historische kaarten gebruikt. Deze werden verkregen via de Web Map Service (WMS) voor ArcGIS van het Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen (AGIV), de “Erfgoedbank Waasland”¹ en het portaal “Cartesius”², een samenwerking tussen het Nationaal Geografisch Instituut, de Koninklijke Bibliotheek, het Rijksarchief en het Koninklijk Museum van Midden-Afrika. De verkregen kaarten werden indien nodig bewerkt, gegeoreferereerd en gebruikt als laag in een GIS-omgeving. Ook de landschappelijke achtergrond van het projectgebied werd in GIS onderzocht. Hierbij werd gebruik gemaakt van gegevens die bekomen werden via de Web Map Service en de downloadcatalogus van het AGIV³. De archeologische gegevens werden hoofdzakelijk bekomen via de cel Beheer van Erfpunt. Daarnaast werden de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) en de desbetreffende onderzoeksrapporten geraadpleegd.

Gegevens aangaande de bouwhistoriek binnen het projectgebied werd bekomen via de diensten Ruimtelijke Ordening en het stadsarchief van Sint-Niklaas.

¹ <http://www.waaserfgoed.be>

² www.cartesius.be

³ <https://download.agiv.be/Catalogus>

Op basis van de verkregen gegevens werd een inschatting gemaakt van het potentieel op kennisvermeerdering en de al dan niet te nemen maatregelen die hier het gevolg van zijn.

In de loop van dit onderzoek diende niet afgeweken te worden van de Code Goede Praktijk, werden geen externe specialisten geraadpleegd en werd geen wetenschappelijke advisering verkregen van personen die buiten het project stonden.

Dit rapport schets het algemene kader van het onderzoek en bevat de neerslag van de onderzoeksresultaten. Een kopie ervan wordt in digitale vorm aangeleverd aan Dirk Van Dorsselaer, IRTAS, het agentschap Onroerend Erfgoed en Erfpunt – cel Beheer.

2. ASSESSMENTRAPPORT

2.1. BESCHRIJVING EN MOTIVERING VAN METHODEN

Voor het assessment van het projectgebied werden de bepalingen in hoofdstukken 7 en 12 van de Code Goede Praktijk gevolgd. In eerste instantie werd het projectgebied afgebakend en beschreven. Dit gebeurde in ArcGIS door middel van de digitale kadasterplannen, de bodembedekkingkaart en de inventaris van het landschappelijk en bouwkundig erfgoed. De aardkundige en ecologische kenmerken werden geïnventariseerd aan de hand van geologische en bodemkundige kaarten. Gekende archeologische en historische waarden en indicatoren werden geïnventariseerd aan de hand van gegevens van de Centrale Archeologische Inventaris (CAI), de inventaris van het bouwkundig erfgoed en een literatuurstudie. Aan de hand van historische kaarten en luchtfoto's werd een tijdsdieptekaart opgesteld die de wijzigingen binnen het projectgebied weergeeft. Op basis van deze gegevens werd eveneens de bewoningsgeschiedenis onderzocht.

Bij al deze onderzoeken werd rekening gehouden met gegevens die betrekking hadden op het projectgebied, alsook de onmiddellijke tot nabije omgeving.

Op basis van historische kaarten en luchtfoto's kon vastgesteld worden dat het projectgebied voor het midden van de 20ste eeuw gekenmerkt werd door een lage densiteit aan bebouwing en pas in de tweede helft van de 20ste eeuw gekenmerkt werd door een hoge densiteit aan bebouwing.

2.2. ASSESSMENT VAN HET ONDERZOCHE GEBIED

2.2.1. Situering van het projectgebied

2.2.1.1. Algemene situering

Het projectgebied is gelegen aan de Kallohoekstraat te Sint-Niklaas (Oost-Vlaanderen). Kadastraal is het gekend onder afdeling 6, sectie B, percelen 1073T2 en 1073V2 (fig. 4).

Deze percelen zijn niet gelegen in een archeologische zone of in een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt.

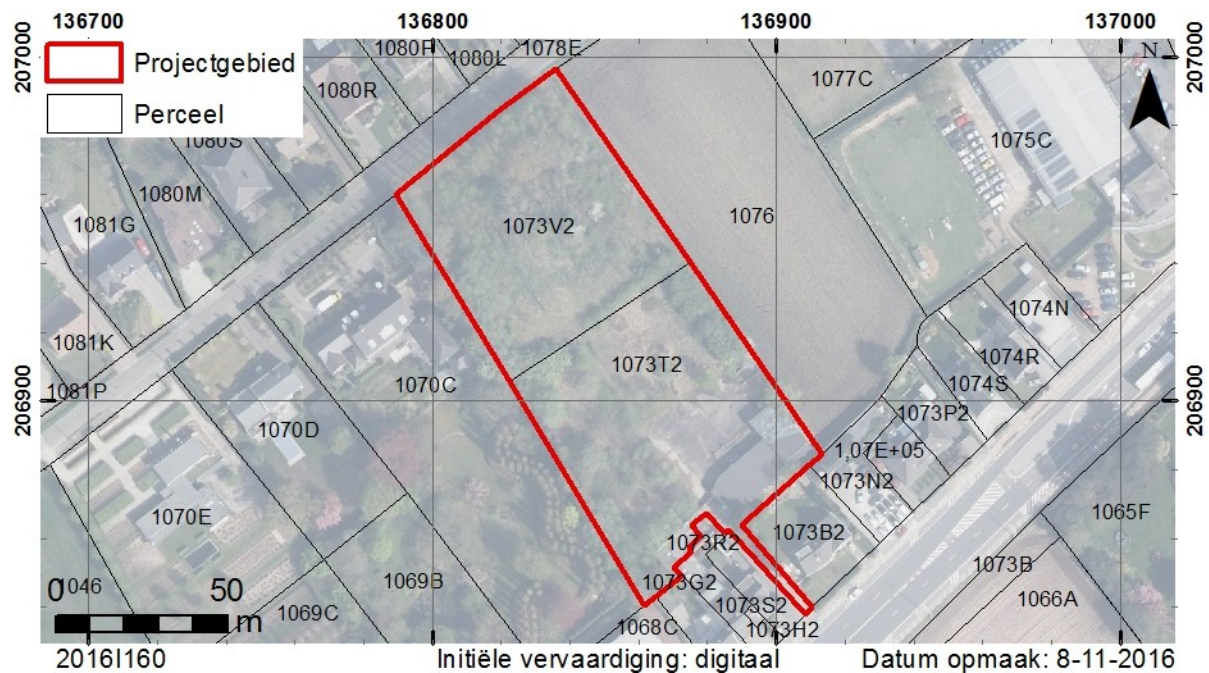

Fig. 4. Situering op kadaster (GDI-Vlaanderen 2015).

Op de bodembedekkingkaart wordt het projectgebied deels aangeduid als “gebouwen” en “overig afgedekt” (fig. 5). Dit is de zone die uit de verkaveling gesloten wordt. Het overige deel van het projectgebied wordt omschreven als “gras, struiken” en “bomen”.

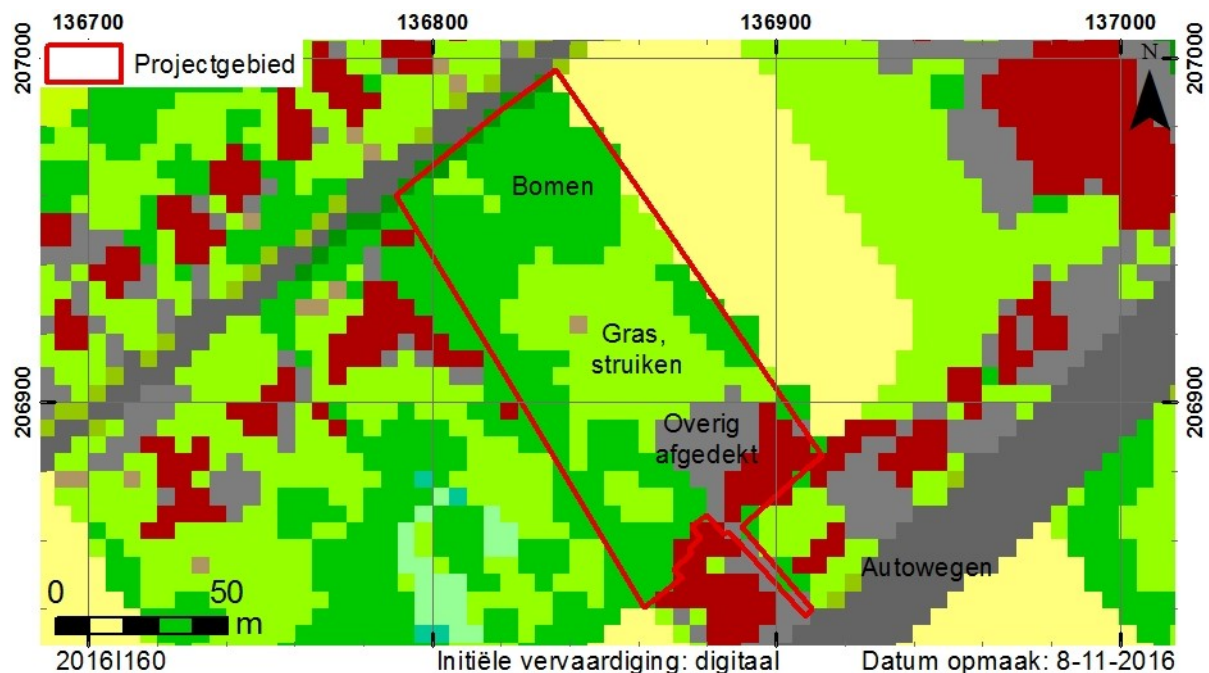

Fig. 5. Situering op bodembedekkingkaart (AGIV WMS).

Binnen het projectgebied, noch in de nabije omgeving is er sprake van bouwkundig erfgoed.

2.2.1.2. Topografische en hydrografische situering

Het onderzoeksgebied is gelegen op de noordelijke uitloper van de Wase Cuesta. Het reliëf binnen het gebied werd enigszins beïnvloed door de aanleg van de bolle akkers. De hoogte binnen het perceel varieert tussen 19,60 en 22,72 m TAW.

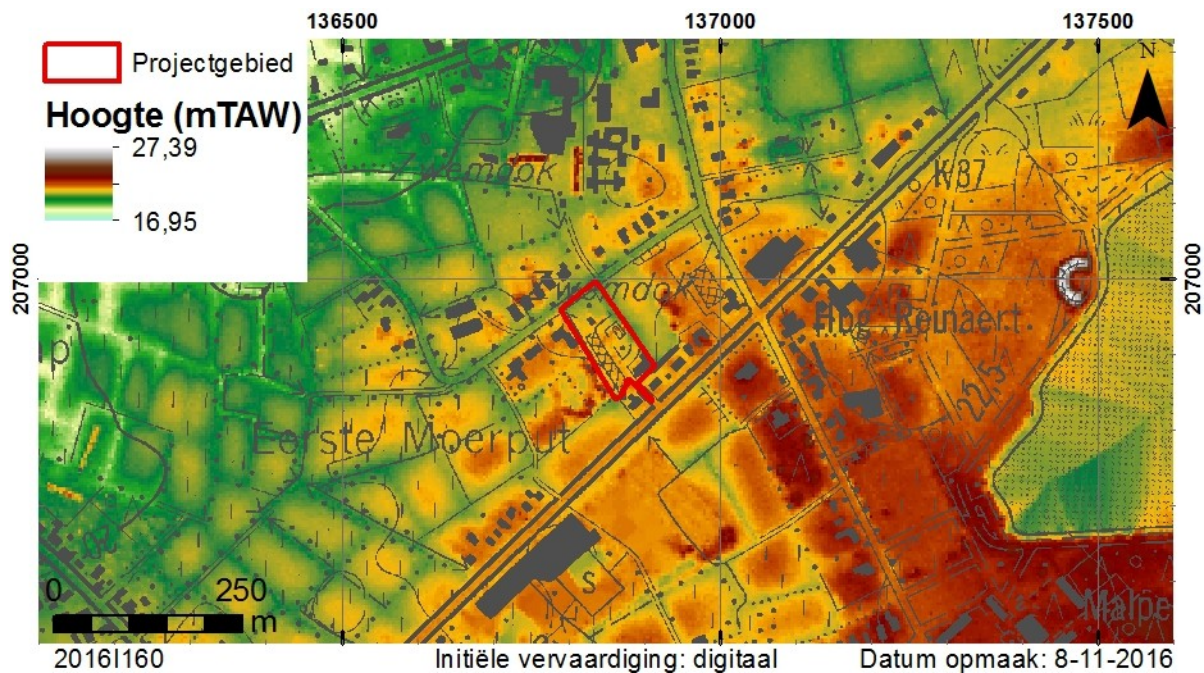

Fig. 6. Situering op de topografische kaart en het DHM (AGIV WMS, GDI-Vlaanderen 2006).

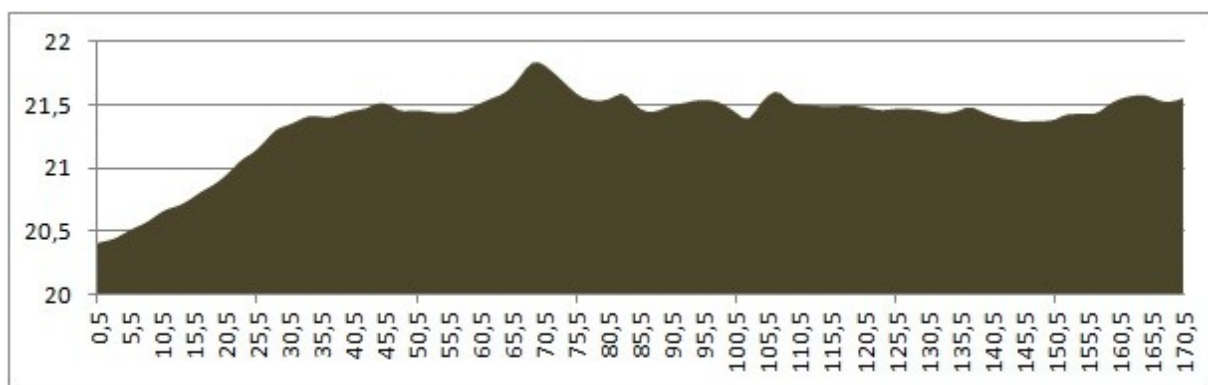

Fig. 7. Terreinprofiel A-B (N-Z).

Het projectgebied is gelegen binnen het traditionele landschap van het Land van Waas. Op de Vlaamse Hydrografische Atlas (VHA) kan het gesitueerd worden in het Beneden-Scheldebekken, in de zone van de waterloop van de hoge landen.

2.2.1.3. Geologische en bodemkundige situering

Op de geologische kaart van het Tertiair is het onderzoeksgebied te situeren binnen de formatie van Kattendijk (fig. 8). Deze ontstond ongeveer 5 miljoen jaar geleden en is herkenbaar als groengrijs tot grijs fijn zand dat glauconiethoudend en plaatselijk kleihoudend is⁴.

⁴ Vectoriële versie van de Tertiaire geologische kaart, MVG-EWBL-ANRE (GIS-Vlaanderen).

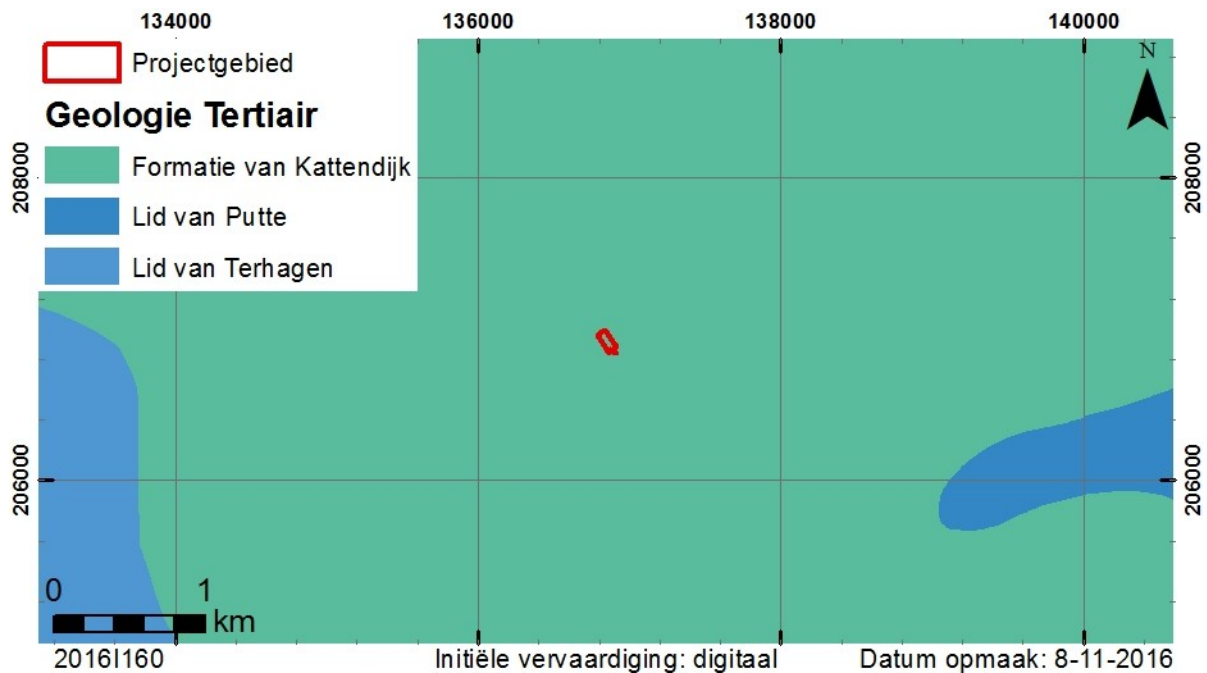

Fig. 8. Situering op de geologische kaart van het Tertiair (GDI-Vlaanderen 2002).

De Formatie van Kattendijk is binnen het projectgebied grotendeels afgedekt door diachrone zandige hellingssedimenten (fig. 9-H). Deze quataire afzettingen werden door afspoeling of massabewegingen onder normale of periglaciaire omstandigheden langs zwakke hellingen verplaatst of zijn nog in verplaatsingen. De lithologie van de sedimenten is meestal nauw verwant aan het substraat.⁵

In het oostelijk deel van het projectgebied wordt de tertiaire lagen afgedekt door eolische dekzandfacies (fig. 9-D). Het dekzand werd afgezet door overheersende noordenwinden gedurende het Boven-Pleniweichseliaan en vooral in de koude fasen van het Tardiglaciaal. Het betreft hier goed gesorteerd, homogeen, fijn tot middelmatige fijn zand, overwegend kalkloos.⁶

⁵ Jacobs et al. 1993, 18.

⁶ Jacobs et al. 1993, 14.

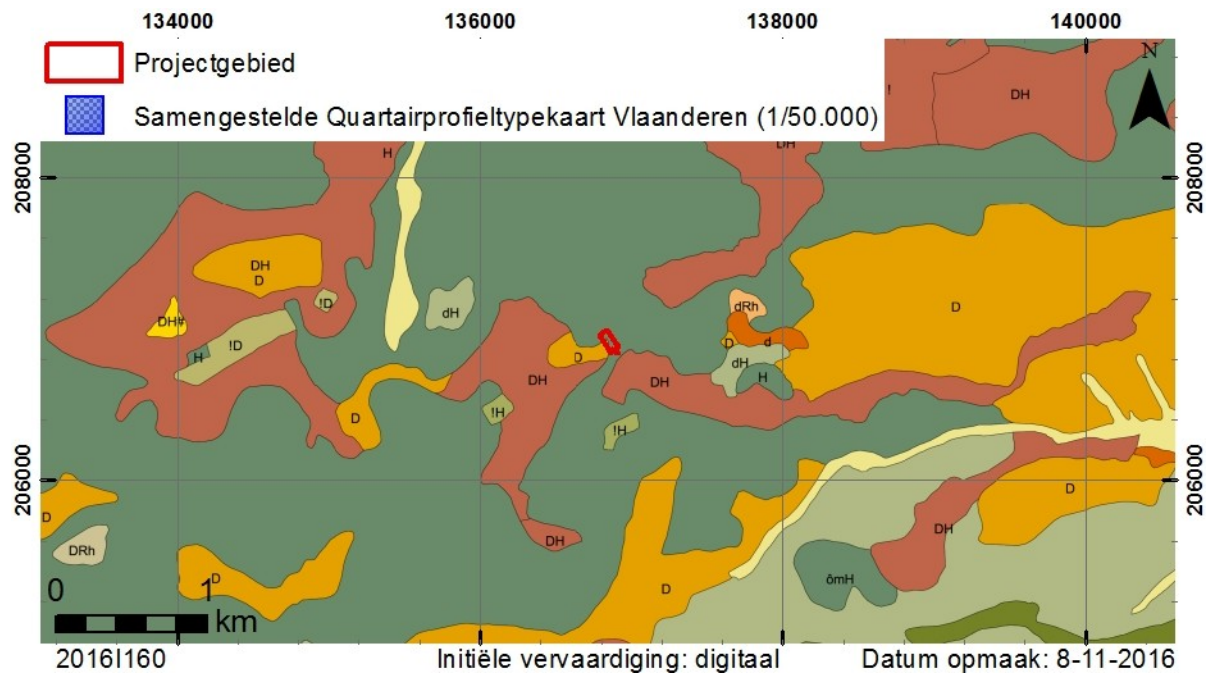

Fig. 9. Situering op de profieltypekaart van het Quartair (AGIV WMS).

Op de bodemkaart (fig. 10) wordt het grootste deel van het projectgebied omschreven als matig natte lemige zandgronden met weinig duidelijke kleur B horizont (Sdb). De bouwvoor van deze gronden is ongeveer 30 cm dik, bruin of grijsbruin, de kleur B is meestal weinig uitgesproken, het lemig zanddek is wisselend in dikte, de substraten zijn variërend. De roestverschijnselen beginnen tussen 40 en 60 cm.⁷

Aan de noordelijke en oostelijke rand van het projectgebied komt er ook matig droge zandgronden met weinig duidelijke kleur B horizont (Zcb) voor. Deze gronden vertonen roestverschijnselen tussen 60 en 90 cm en hebben een zwakke profielontwikkeling.⁸

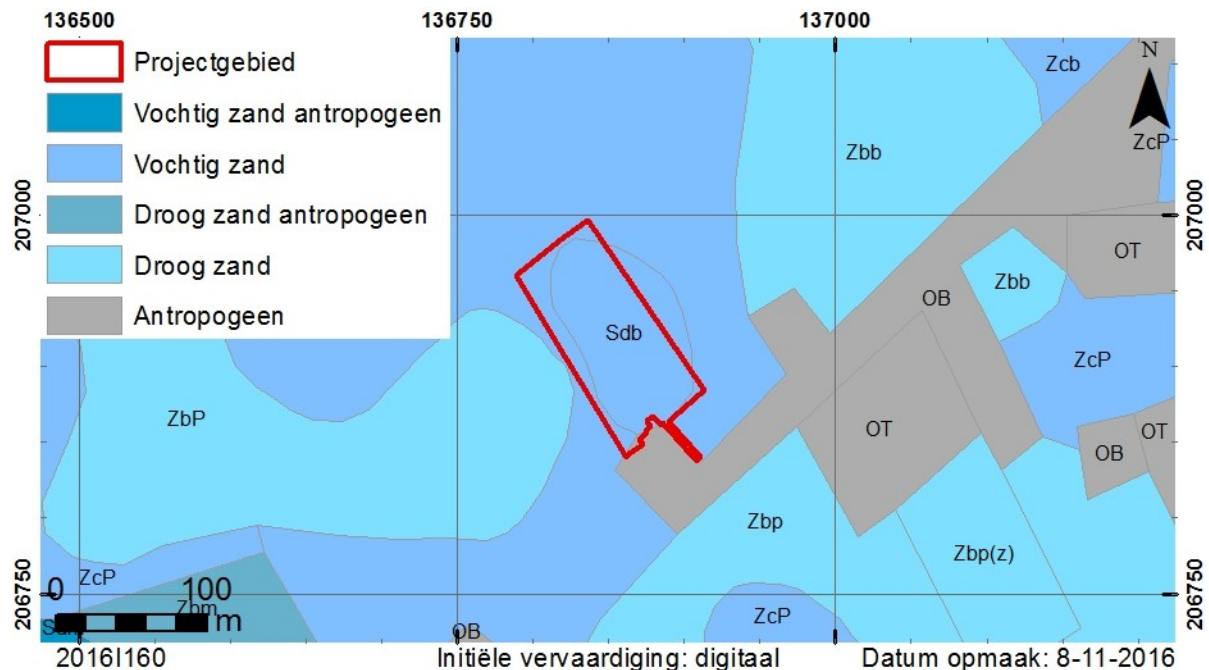

Fig. 10. Situering op de bodemkaart (GDI-Vlaanderen 2001).

⁷ Van Ranst & Sys 2000, 144-145.

⁸ Van Ranst & Sys 2000, 131-132.

Op de kaart van de potentiële bodemerosie is voor het gebied geen informatie beschikbaar (fig. 11). Het wordt echter omringd door percelen waar de totale erosie verwaarloosbaar is.

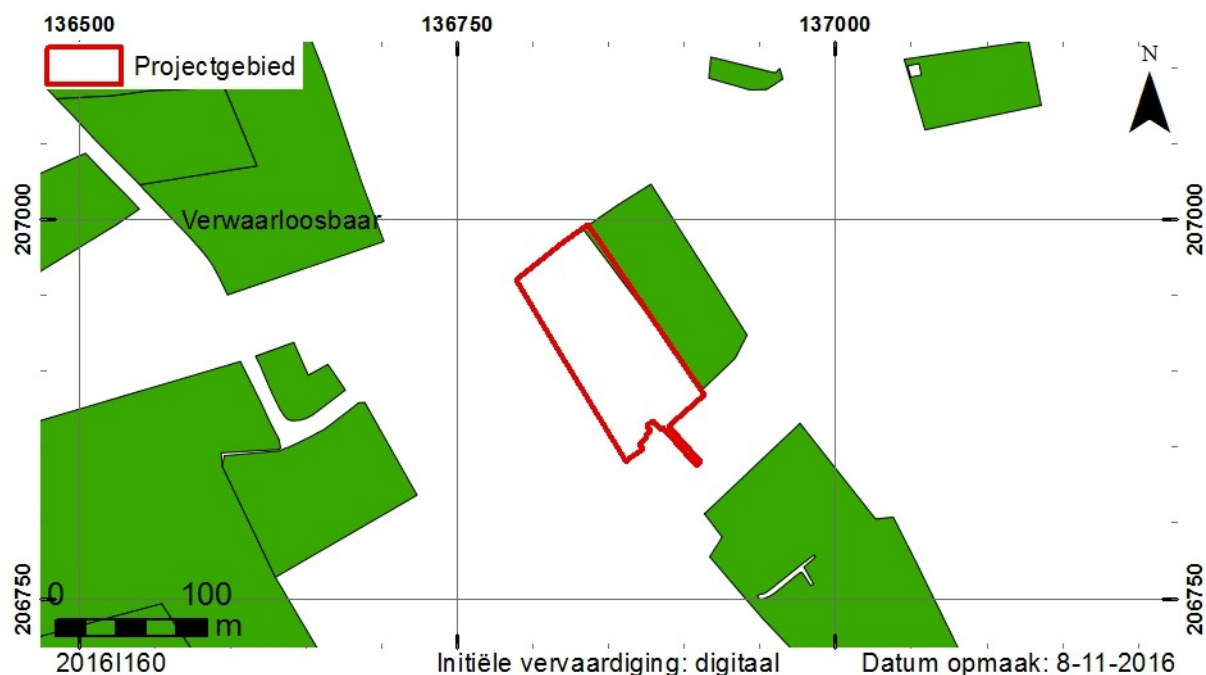

Fig. 11. Situering op de potentiële bodemerosiekaart (AGIV WMS).

2.2.1.4. Bodemkundige waarnemingen

In de kader van het bureauonderzoek werd geen landschappelijk (boor)onderzoek uitgevoerd. Het projectgebied is echter gelegen in het bolle akkergebied. Op basis van bodemkundige vaststellingen tijdens naburige archeologische onderzoeken kan vermoed worden dat er in de zones die niet verstoord werden door de recente bouw- en sloopactiviteiten mogelijk nog een podzol aanwezig is onder de ophogingslaag van de bolle akkers.

2.2.2. Historische beschrijving

Sint-Niklaas werd voor het eerst vermeld in 1217, toen de Doornikse bisschop Goswinus de pastoor van Waasmunster opdroeg om twee wijken – Sinaai en Sint-Niklaas – van zijn parochie af te splitsen⁹. Op 9 oktober 1219 schonk de gravin van Vlaanderen – Johanna van Constantinopel – zes bunders (± acht hectaren) grond aan de nieuwe parochie. Deze lagen ten oosten van de kerk, ongeveer ter hoogte van de Ankerstraat. In 1236 werden de grenzen van de parochie grotendeels vastgelegd. Deze grens bleef behouden tot de gemeentefusie van 1977. Op 1 juni 1241 werd de hoofdschepenbank van het Land van Waas opgericht door de gravin van Vlaanderen. Dit was het hoogste bestuursorgaan voor de kasselrij Waas, het overkoepelde alle parochiebesturen van het Land van Waas en voerde de bevelen van het centrale gezag uit. In de keure werd bepaald dat het hoofdcollege wettelijk verplicht was om haar zittingen in Sint-Niklaas te houden, waardoor dit de hoofdplaats van het Land van Waas werd.¹⁰

Aangaande het projectgebied zelf is bijzonder weinig historische informatie beschikbaar. In het kaartboek van Sint-Niklaas, dat tussen 1638 en 1696 werd opgesteld door landmeter Jeremias Semeelen, kon het projectgebied gesitueerd worden in de wijk “Den Eersten

⁹ Bogaert 2000, 53.

¹⁰ Demey A. 2000, 8-10.

Moerput” (fig. 12). Deze benaming bestond echter pas vanaf 1600. In 1374 werden de Eerste en Tweede Moerput vermeld als *Penninclaer*. In 1445 werd er melding gemaakt van de *Mourput* alias *Pennlaer*. Binnen de wijk waren er verschillende pachtheffers, waaronder de abdij van Boudelo, de bisschop van Doornik, het Capittel van Doornik en de pastoor van Temse. De omliggende straten Kallohoekstraat en de Lange Rekstraat waren zeker aanwezig in 1596.¹¹ Op de wijkkaart is te zien dat het huidige projectgebied onbebouwd was in de 17de eeuw. De perceelgrenzen op deze kaart komen geheel overeen met de huidige grenzen. Aangezien het projectgebied zich bevindt in een gebied met bolle akkers, kan er van uitgegaan worden dat deze begrenzing teruggaat tot de aanleg van de bolle akkers in de 15de/16de eeuw¹².

Een gelijkaardig beeld is te zien op de Ferrariskaart (1771-1778, fig. 13), het huidige projectgebied staat daarop aangeduid als landbouwgebied.

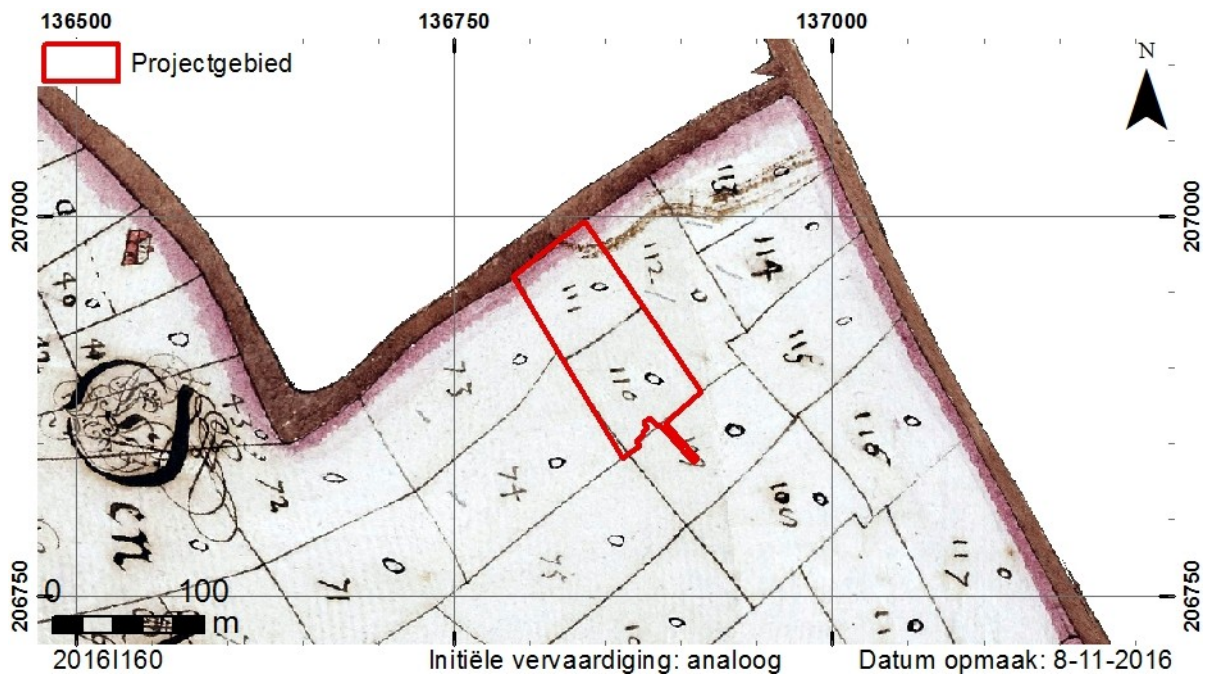

Fig. 12. Situering op de wijkkaart van de *Eersten Moerput* (stadsarchief Sint-Niklaas).

¹¹ Laevaert 1966, 189-190.

¹² Van Hove 1997, 320-323.

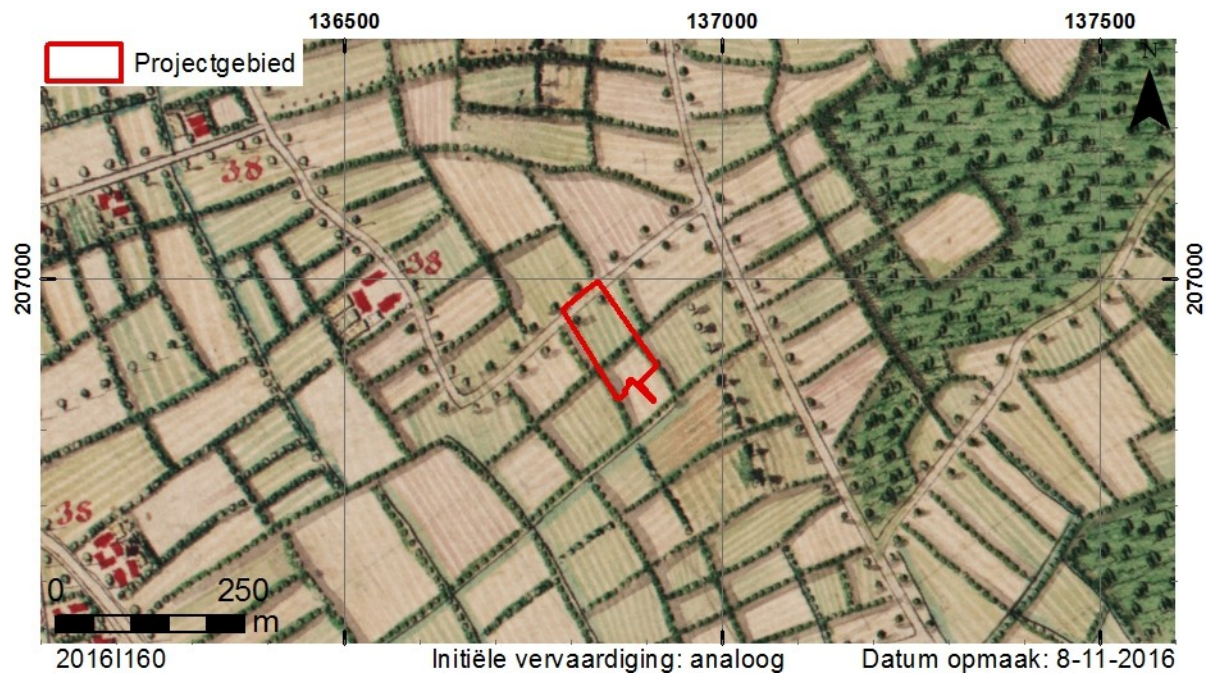

Fig. 13. Situering op de kaart van Ferraris (AGIV WMS).

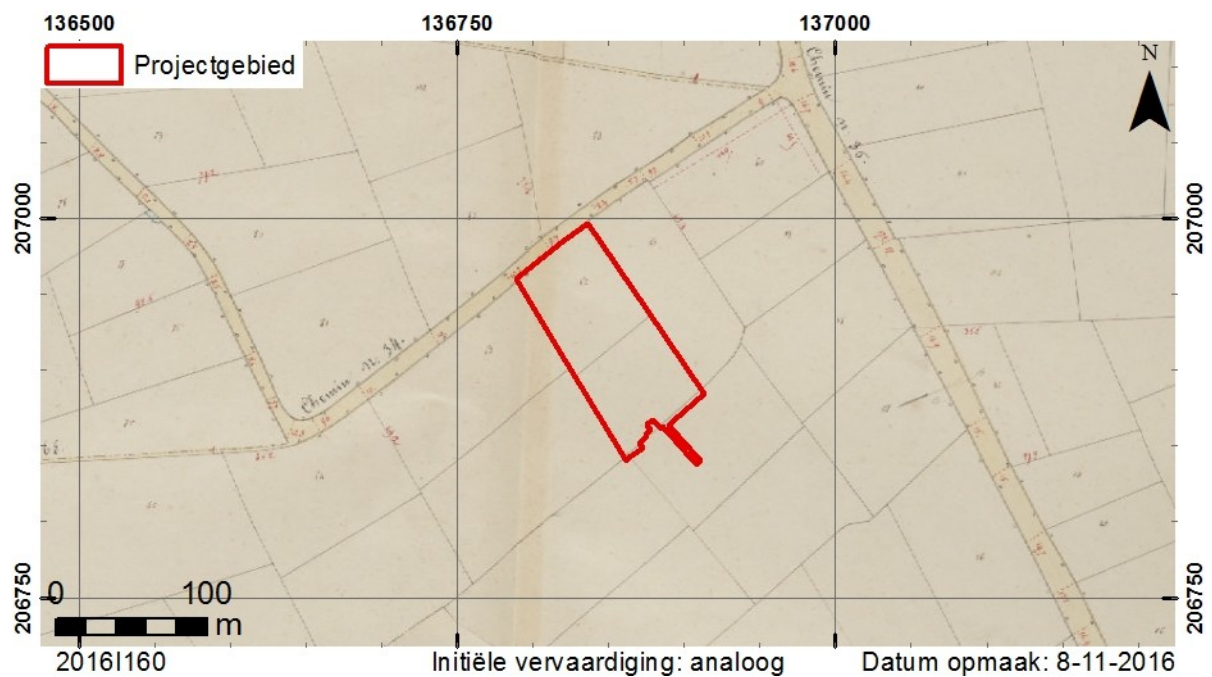

Fig. 14. Situering op de Atlas der Buurtwegen (AGIV WMS).

Fig. 15. Situering op de kadasterkaart van Popp (AGIV WMS).

Deze situatie blijft, afgaande op de Atlas de Buurtwegen (fig. 14), de kadasterkaart van Popp (fig. 15) en luchtfoto's (fig. 16), ongewijzigd tot in het midden van de 20ste eeuw.

Fig. 16. Situering op een luchtfoto uit 1950 (www.cartesius.be).

Tussen 1950 en 1971 werden er in de directe omgeving van het projectgebied verschillende woningen gebouwd. In het zuidelijke deel van het projectgebied is op een luchtfoto uit 1971 (fig. 17) bebouwing op te merken. In het oostelijke deel van het projectgebied is er op diezelfde luchtfoto eveneens een verstoring op te merken. De resolutie is echter niet hoog genoeg om precies te bepalen wat die verstoring precies inhoudt. Op basis van een luchtfoto uit 1988 (fig. 22) kan vermoed worden dat het gaat om de aanleg van een tuin met zwembad.

Hoewel de dienst Ruimtelijke Ordening van Sint-Niklaas niet over informatie beschikte aangaande deze eerste bebouwing, kan op basis van latere dossiers gesteld worden dat het gaat om een chocoladefabriek. Op basis van een handgeschreven notitie die bij een recenter dossier was toegevoegd, kan vermoed worden dat de oudste stedenbouwkundige vergunning dateert uit 1963 (dossier '63/375). Dit dossier was echter niet ter beschikking, net als de dossiers uit 1965, 1969, 1971 en 1972.

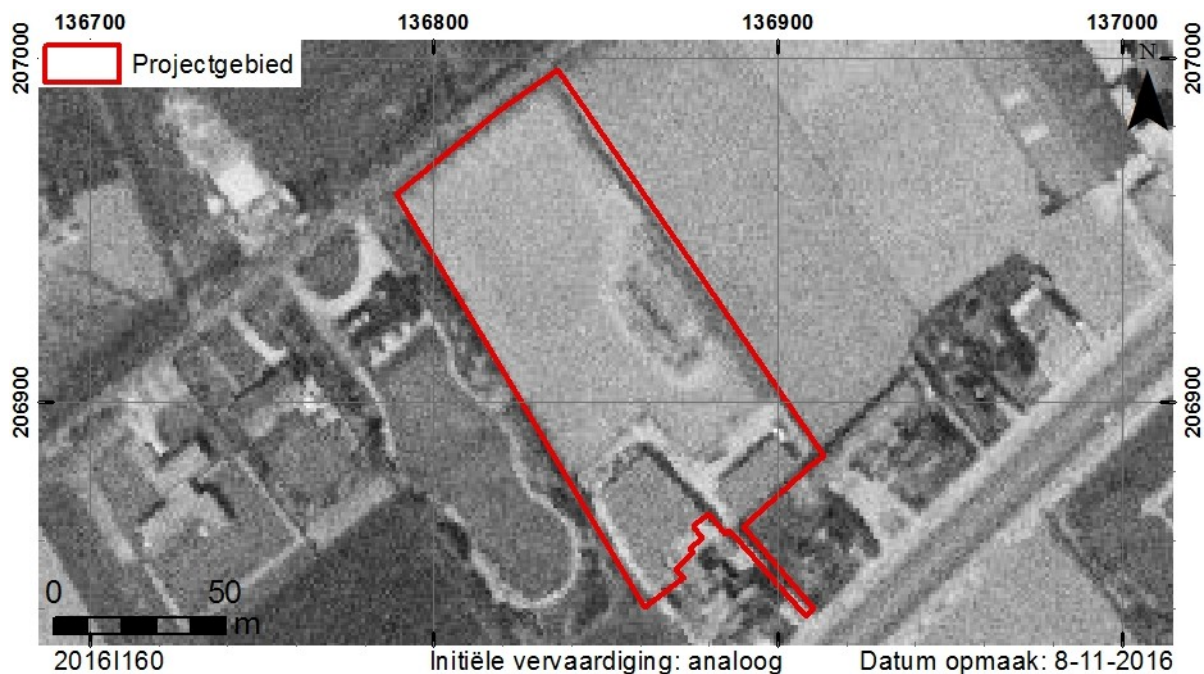

Fig. 17. Situering op een luchtfoto uit 1971 (AGIV WMS).

Op 14 september 1979 werd een stedenbouwkundige vergunning verleent voor de uitbreiding van de chocoladefabriek (dossier 46021/5596/B/1979/569). Deze vergunning werd goedgekeurd mits de voorwaarde dat langsheen de linker perceelgrens vanaf de voorgevel van de fabriek tot minstens de achtergevel van het gebouw in aanvraag een hoogstammig groenscherm aangeplant werd.

Fig. 18. Foto's van de bestaande gebouwen, opgenomen in vergunningdossier 1979/569 (stadsarchief Sint-Niklaas).

In 1984 werd een vergunning bekomen voor de bouw van een suikersilo (dossier 46021/5596/B/1984/406). Het betrof een bovengrondse constructie in het zuidelijke deel van het projectgebied. Aangezien het een bovengrondse constructie betreft binnen het lot dat niet ontwikkeld zal worden, zal deze hier niet verder besproken worden.

In 1985 werden de bestaande gebouwen verder uitgebreid (dossier 46021/5596/B/1985/279) (fig. 19). Concreet gaat het om de toevoeging van een magazijn met een overdekte loskaai.

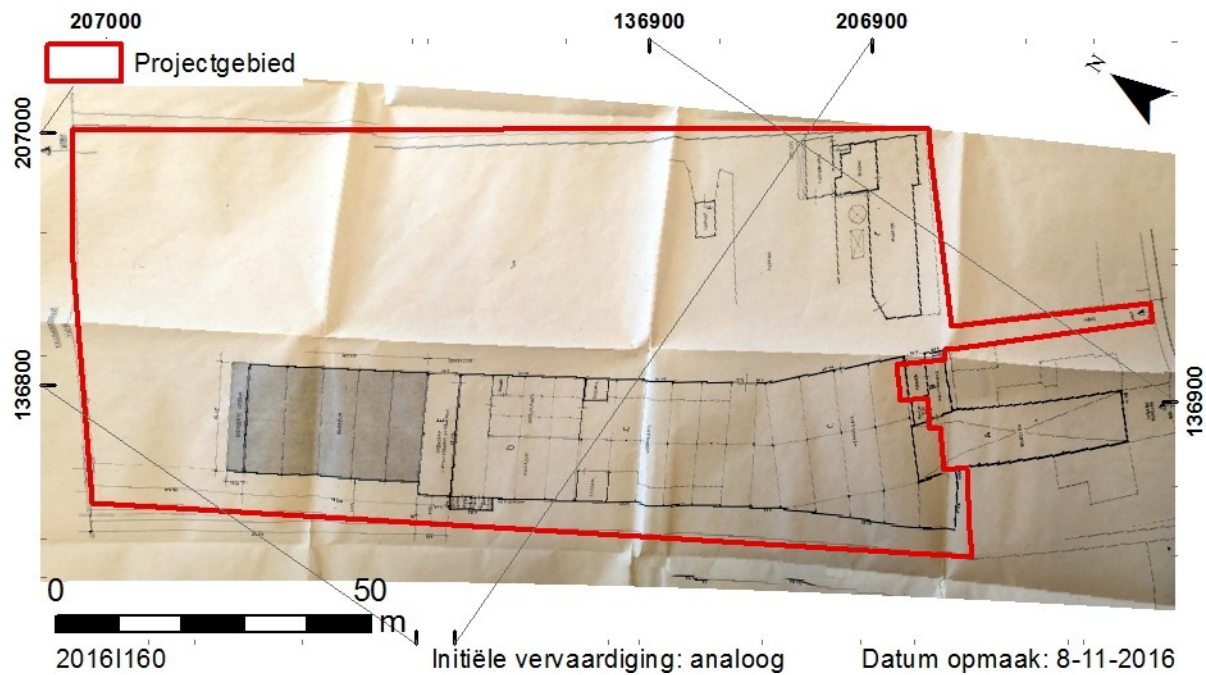

Fig. 19. Bouwplan uit vergunningdossier 1985/279 (stadsarchief Sint-Niklaas).

Op basis van enkele doorsneden die in de vergunningaanvraag zaten, kan gesteld worden dat minstens bij deze bouwwerken een deel van het maaiveld werd verdiept voor de aanleg van een toegangsbaan naar de loskaai (fig. 20, fig. 21). De geplande fundering van het gebouw had een diepte van minstens 100 cm.

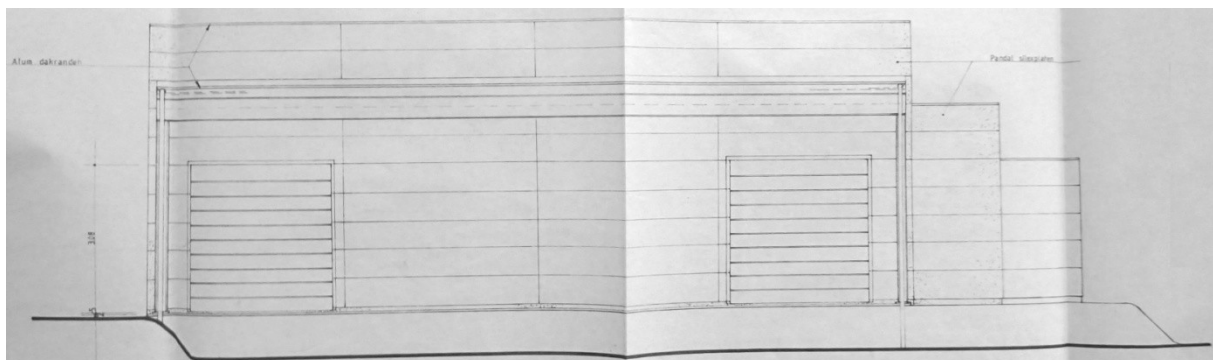

Fig. 20. N-W-doorsnede van het magazijn en de loskaai.

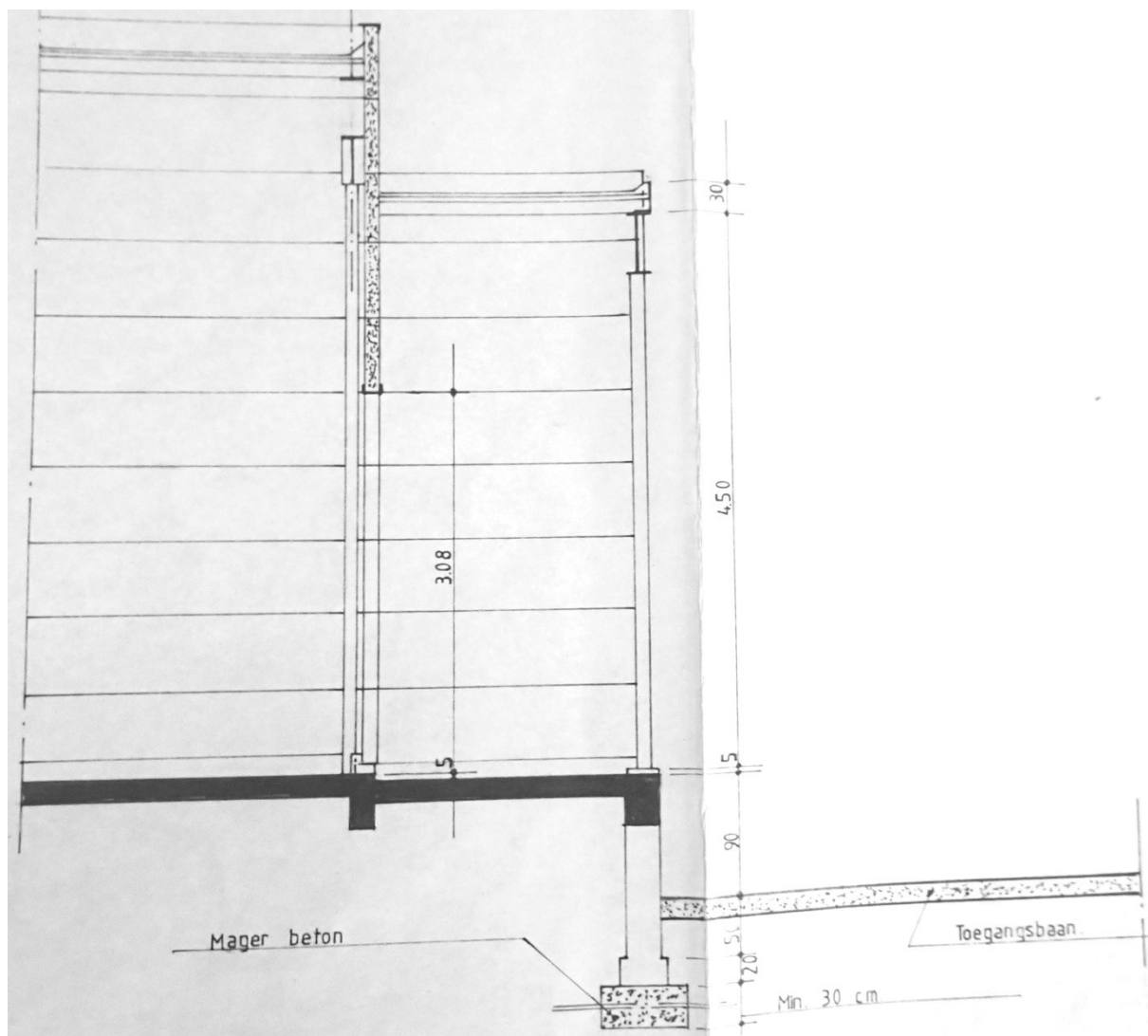

Fig. 21. Dwarsdoorsnede van het magazijn en de loskaai met toegangsbaan.

Fig. 22. Situering op een luchtfoto, genomen op 22 mei 1988 (AGIV WMS).

Op 8 november 1993 werd een vergunning verkregen om de bestaande fabrieksgebouwen te slopen (dossier 46021/5596/B/1993/644). Hierin werd gesteld dat de sloop minstens moest gebeuren tot op het maaiveld. Op de luchtfoto uit de periode 2000-2003 is dan ook te zien dat de gebouwen langs de westelijke rand grotendeels gesloopt waren (fig. 23). Min of meer centraal langs de westelijke rand werd een opstaande muur geconstrueerd die vermoedelijk dienst deed als open opslagplaats.

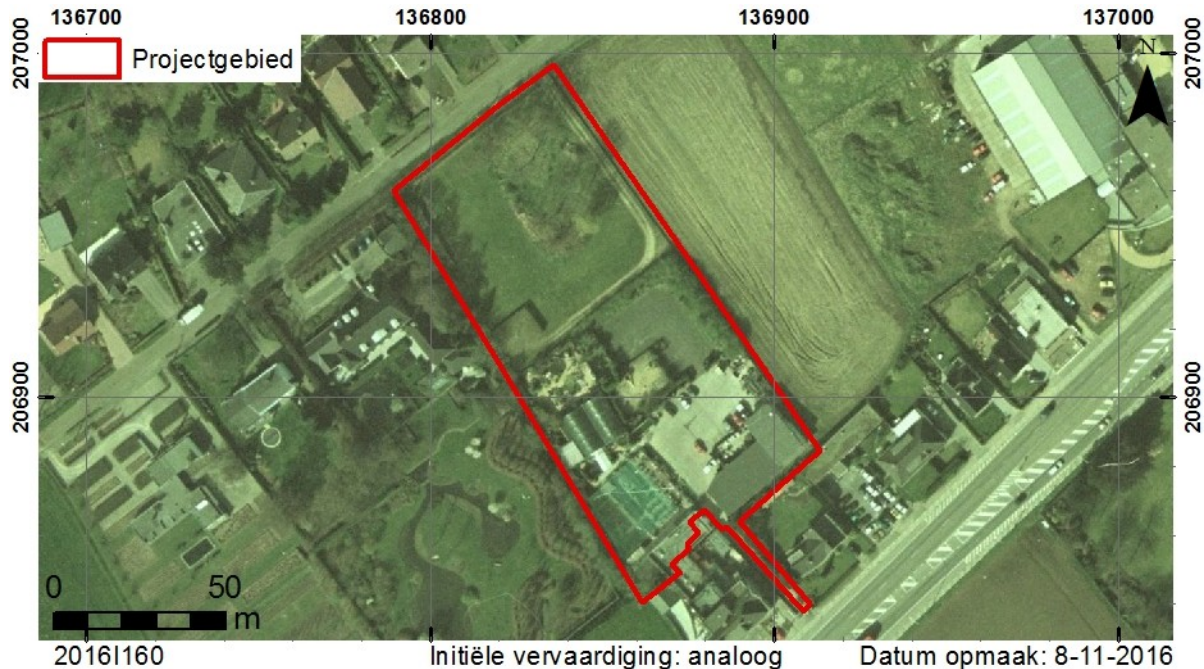

Fig. 23. Situering op een luchtfoto, genomen in de periode 2000-2003 (AGIV WMS).

Na de periode 2000-2003 werden de meeste overblijvende constructies in het zuidelijke deel van het projectgebied gesloopt. Enkel de gebouwen in het uiterste zuid(oost)elijke deel en de bijhorende parking bleven behouden.

Vlak bij de opstaande muur langs de westelijke rand werd een klein gebouwtje opgetrokken. Hiervoor werd geen vergunning aangevraagd.

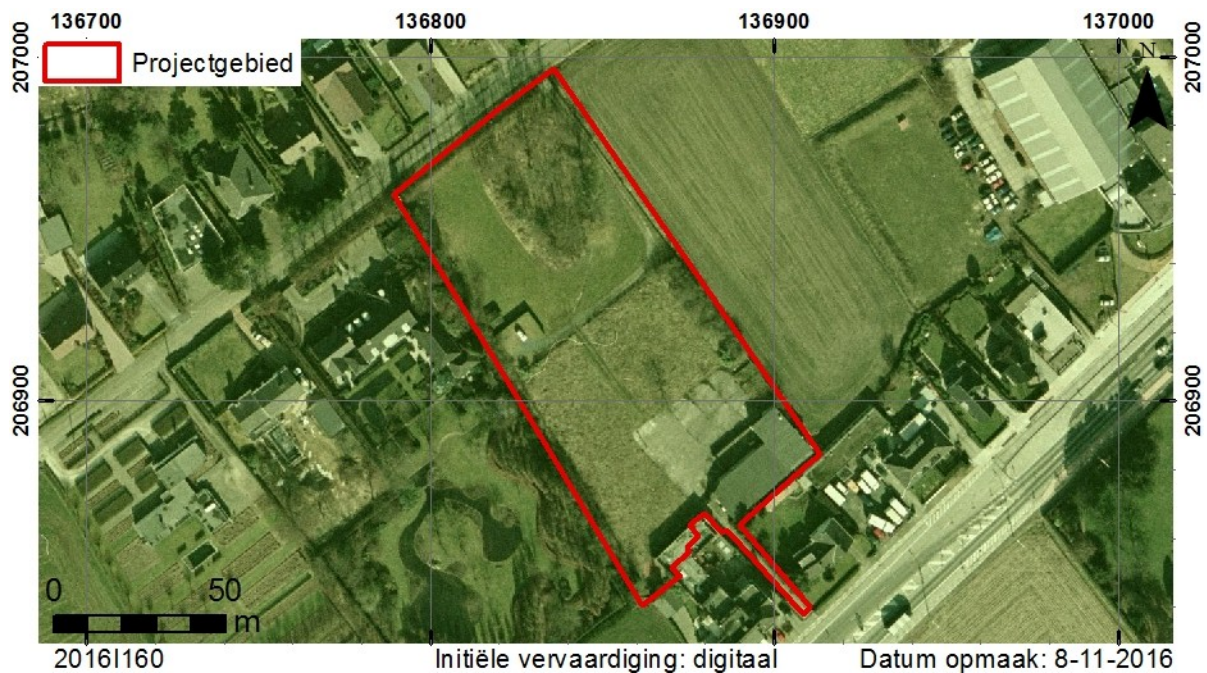

Fig. 24. Situering op een luchtfoto, genomen in de periode 2005-2007 (AGIV WMS).

Luchtfoto's uit de periode 2008-2011 wijzen er op dat de situatie enige tijd hetzelfde bleef. Een luchtfoto uit 2012 laat zien dat er tegen dan opnieuw bomen en struiken waren aangeplant langs de westelijke rand van het projectgebied (fig. 25).

Fig. 25. Situering op luchtfoto uit 2012 (AGIV WMS).

Op basis van luchtfoto's uit 2013 tot en met 2016 kan gesteld worden dat er in deze periode vrijwel geen wijzigingen plaatsvonden binnen het projectgebied.

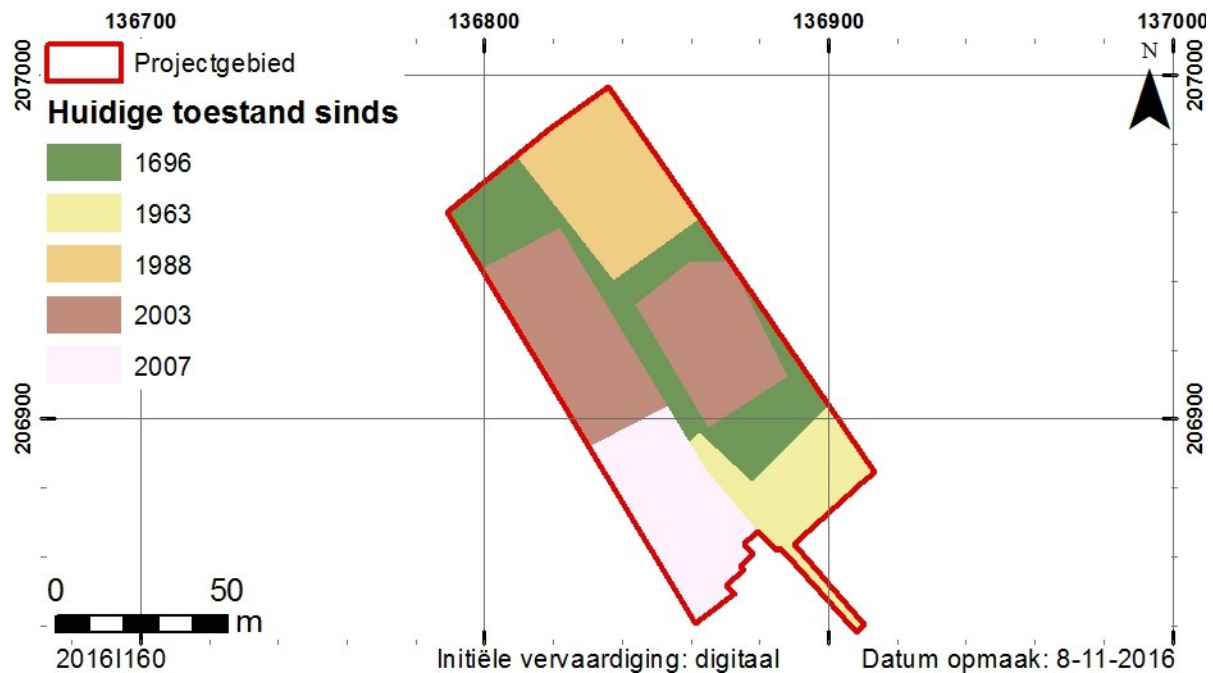

Fig. 26. Tijdsdieptekaart met weergave van de ouderdom (tot 1696) van de huidige toestand.

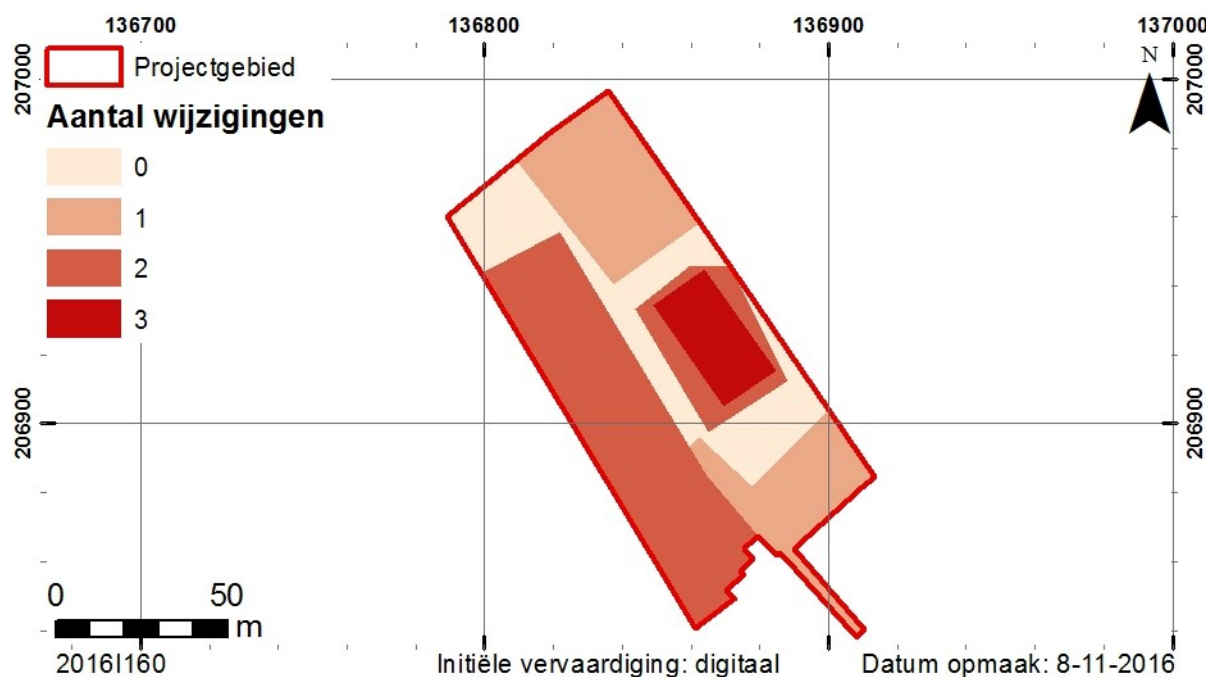

Fig. 27. Tijdsdieptekaart met weergave van het aantal wijzigingen sinds de oudste beschikbare kaart (1696)..

2.2.3. Archeologisch kader

In de onmiddellijke en nabije omgeving van het projectgebied zijn er vier archeologische sites gekend. In 2012 werd er ten behoeve van de aanleg van een KMO-zone een archeologisch vooronderzoek uitgevoerd aan de Heidebaan (fig. 28: Heidebaan Noord 2012). Bij dit vooronderzoek werden sporen van laatmiddeleeuws landgebruik aangetroffen evenals bolle akkergrachten.

Een onderzoek uit 2015, eveneens aan de Heidebaan, bracht gelijkaardige resultaten aan het licht. Hier werden ploegsporen aangetroffen die ten vroegste in de middeleeuwen en mogelijk

pas in de nieuwe tijd te dateren zijn. Verder werden er ook bolle akkergrachten aangetroffen.¹³

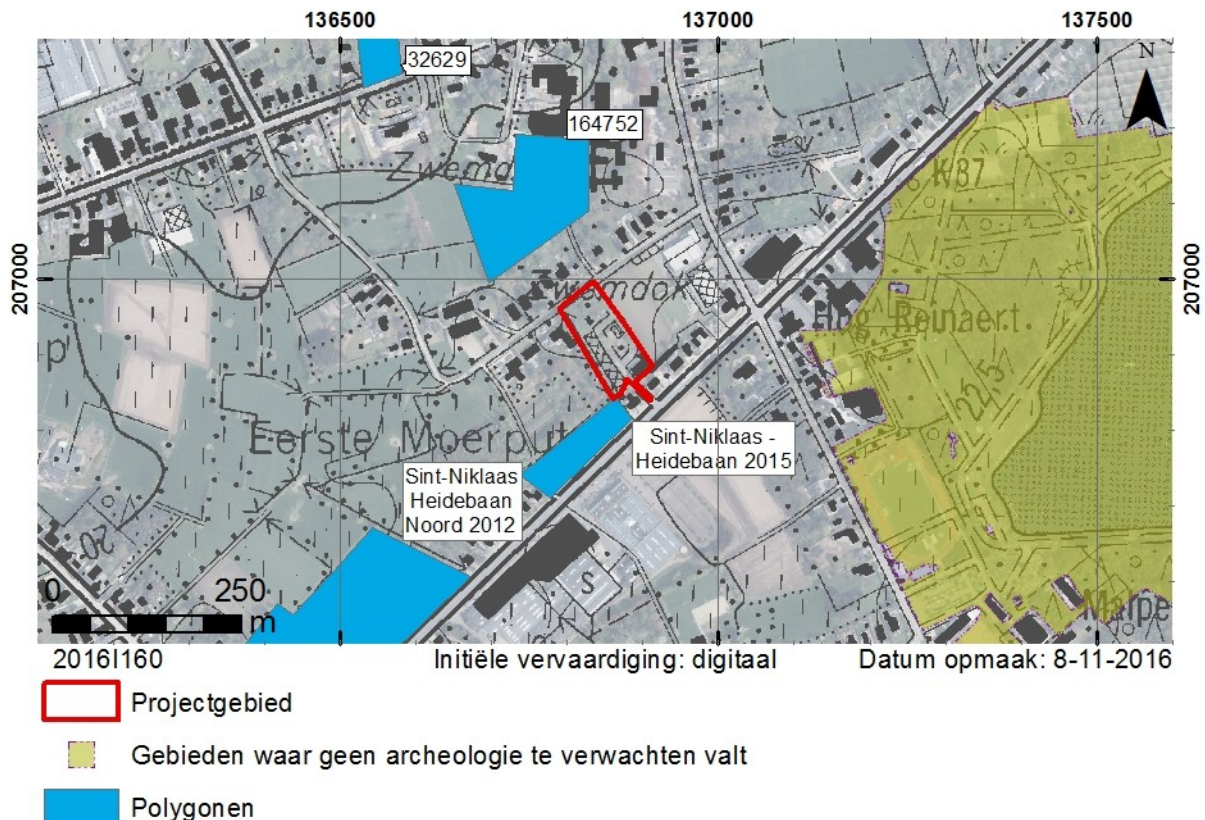

Fig. 28. Situering op de CAI (GDI-Vlaanderen 2016).

Ten noorden van het projectgebied werd in 2013 een opgraving (fig. 28: 164752) uitgevoerd ten behoeve van de uitbreiding van de schoolgebouwen aan de Bellestraat. Er zijn bij die opgravingen verscheidene vondsten en sporen uit verschillende periodes aangetroffen. De oudste vondsten dateren uit het neolithicum. Het betreft hier enkele lithische artefacten. Verder is er een nederzetting aan het licht gekomen. Het hoofdgebouw heeft een plattegrond van type Haps/Oss 4a. Er zijn eveneens 12 plattegronden van bijgebouwen aangetroffen. De plattegronden kunnen aan 3 verschillende typen worden toegewezen, namelijk type Oss-Ussen IA, Oss-Ussen IB en Oss-Ussen IIB. Verder zijn er 1 waterput, 9 (water)kuilen en sporen van landbewerking aangetroffen. Op basis van het aangetroffen aardewerk kon de nederzetting gedateerd worden in de midden-ijzertijd. Er zijn eveneens sporen uit de postmiddeleeuwse periode, bestaande uit een greppel en bolle akkergrachten, aangetroffen.¹⁴ Ten noorden van de Bellestraat is er in de jaren '30 van vorige eeuw een laat-Romeinse, bronzen fibula aangetroffen (fig. 28: 32629).¹⁵

2.2.4. Datering en interpretatie van het onderzochte gebied

Op basis van historische kaarten en historisch onderzoek lijkt de huidige perceellering terug te gaan tot de 15de/16de eeuw, toen de bolle akkers werden aangelegd. Uit het onderzoek van luchtfoto's is gebleken dat het grootste deel van het projectgebied werd verstoord in de 2de helft van de 20ste eeuw door de bouw en de afbraak van verschillende gebouwen. Deze

¹³ Van Neste, Lauwers & Plyson 2016, 18-22.

¹⁴ Bakx & Smeets 2014, 79-82.

¹⁵ Dewulf 1966, 22.

verstoringen hebben er wellicht voor gezorgd dat de eventuele archeologische sporen verdwenen zijn.

2.2.5. Synthese

Het projectgebied bevindt zich binnen het traditionele landschap van het “Land van Waas” en wordt gekenmerkt door een lemige zandbodem. Uit historisch en cartografisch onderzoek is gebleken dat er tot het midden van de 20ste eeuw geen verstoringen waren binnen het projectgebied. In de tweede helft van de 20ste eeuw echter is het grootste deel van het projectgebied verstoord geweest door opeenvolgende bouw- en sloopactiviteiten. Hierbij werd vrijwel enkel het noordoostelijke deel van het projectgebied ongeroerd gelaten. Rekening houdende met het feit dat lot 7 (het zuidelijke deel) uit de verkaveling gesloten zal worden, blijft slechts een totale oppervlakte van 2519 m² over. Hoewel een dergelijke oppervlakte zeker interessant zou kunnen zijn voor een verder onderzoek, is deze oppervlakte in dit geval dermate opgedeeld dat een onderzoek geen coherent beeld zou kunnen opleveren van archeologisch erfgoed.

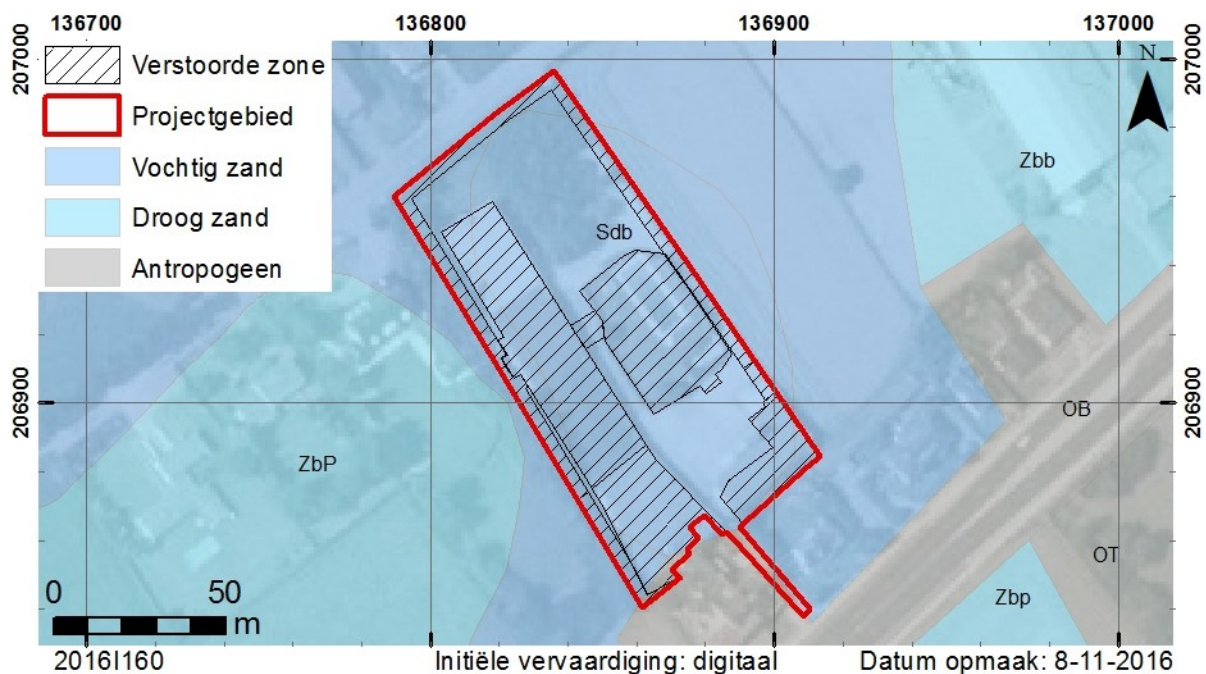

Fig. 29. Synthesekaart.

2.3. SAMENVATTING VOOR GESPECIALISEERD PUBLIEK

Ter hoogte van de Kallohoekstraat zal de heer van Dorsselaer zes huizen bouwen. In het kader van het bureauonderzoek werd informatie verzameld over de bewoningsgeschiedenis, landschapshistoriek, de topografie, de geologie, het bodemgebruik, de vegetatie, de aanwezige erfgoedwaarden en de historische ingrepen.

De totale oppervlakte van het projectgebied bedraagt ongeveer 8800 m². In het kader van de geplande verkaveling zal hiervan een aanzienlijk deel verstoord worden. Het projectgebied is momenteel gedeeltelijk beplant met bomen, gedeeltelijk grasland en het zuidelijk deel van het projectgebied is bebouwd. Tot het midden van de 20ste eeuw was het projectgebied in gebruik als akkerland. In de tweede helft van de 20ste eeuw is het grootste deel van het projectgebied verstoord geweest door verschillende gebouwen.

Het projectgebied, gelegen binnen het traditioneel landschap ‘Land van Waas’, wordt gekenmerkt door een lemige zandbodem en zandbodem. De bodemerosie binnen het projectgebied is onbekend maar het projectgebied wordt omringd door percelen waar de

potentiële erosie zeer laag is. In de onmiddellijke omgeving zijn er bij twee verschillende archeologische vooronderzoeken enkel laatmiddeleeuws en postmiddeleeuws landgebruik vastgesteld. Ten noorden van het projectgebied bevindt zich de site Sint-Niklaas-Eekhoornstraat waar een middenijzertijdsite is aangetroffen evenals sporen en artefacten uit het neolithicum en de postmiddeleeuwen.

De geografische, historische en archeologische gegevens wijzen op een mogelijkheid tot aanwezigheid van archeologisch erfgoed. Uit het onderzoek van luchtfoto's van het projectgebied is echter gebleken dat het projectgebied in de tweede helft van de 20ste eeuw grotendeels verstoord is geweest door bebouwing en sloopwerken. Hierdoor is de kans op bewaring van eventueel archeologisch erfgoed in deze zones zeer beperkt. Het resterende gebied heeft een beperkte oppervlakte en is daarenboven versnipperd aanwezig binnen het projectgebied. Aangezien verder onderzoek binnen de verschillende delen geen coherent beeld zal kunnen vormen, wordt een vervolgonderzoek niet aangewezen en kan het projectgebied vrijgegeven worden voor de werkzaamheden.

2.4. SAMENVATTING VOOR NIET-GESPECIALISEERD PUBLIEK

In het kader van de verkaveling aan de Kallohoekstraat te Sint-Niklaas werd een bureauonderzoek uitgevoerd. Hierbij werden de geografisch, historische en archeologische situatie van het projectgebied geëvalueerd teneinde een inschatting te kunnen maken van het potentieel op de aanwezigheid van archeologisch erfgoed.

De historische en archeologische gegevens wijzen op een mogelijkheid tot aanwezigheid van archeologisch erfgoed. Het onderzoek van luchtfoto's en stedenbouwkundige vergunningen heeft echter uitgewezen dat het projectgebied in de tweede helft van de 20ste eeuw grondig verstoord is geweest door de bouw en afbraak van verschillende gebouwen. Aangezien de resterende oppervlakte te beperkt en te versnipperd is, wordt een vervolgonderzoek niet aangeraden. Het projectgebied kan vrijgegeven worden voor de werkzaamheden.

3. BIBLIOGRAFIE

3.1. GERAADPLEEGDE LITERATUUR

BAKX, R. & SMEETS, M. 2014: *Archeo-rapport 211. Het archeologisch onderzoek aan de Eekhoornstraat te Sint-Niklaas*, Kessel-Lo.

BOGAERT A. 2000: Sinaai: het groene dorp met het eigenzinnige karakter, In: Van Bouchaute P. (red.): *Stad in de tijd: acht historische studies over Sint-Niklaas, Belsele, Nieuwkerken en Sinaai*, 53-72.

DEMEY A. 2000: De stad groeit. In: VAN BOUCHAUTE P. (red.), *Stad in de Tijd: acht historische studies over Sint-Niklaas, Belsele, Nieuwkerken en Sinaai*, Sint-Niklaas, pp. 7-24.

DEWULF M. 1966: Het grondgebied van Sint-Niklaas van in de prehistorie tot in de Romeinse tijd. In: *Annalen van de Oudheidkundige Kring van het Land van Waas*, nr. 69, deel 1-2, Sint-Niklaas, pp. 5-28.

JACOBS P., DE CEUKELAIRE M., DE BREUCK W. ET AL. 1993: *Toelichting bij de geologische kaart van België, Vlaams gewest: Kaartblad (14) Lokeren*, Gent.

LAEVAERT L. 1966: *Stad Sint-Niklaas: bijdrage tot de geschiedenis van de wijken, straten, pleinen, huizen en markt*, Antwerpen.

VAN HOVE R. 1997: De "Klassieke" bolle akkers van het Waasland in archeologisch perspectief. In: *Berichten van de Archeologische Dienst Waasland*, nr. 3, Sint-Niklaas, pp. 283-328.

VAN NESTE, T., LAUWERS, B. & PLYSON, A. 2016: *Sint-Niklaas-Heidebaan 2015. Prospectie met ingreep in de bodem*, Sint-Niklaas.

VAN RANST E. & SYS C. 2000: *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1:20 000)*, Gent.

3.2. CARTOGRAFISCHE EN ICONOGRAFISCHE BRONNEN

GDI-VLAANDEREN 2001: *Vectoriële versie van de Bodemkaart* [shapefile], AGIV, IWT, Laboratorium voor Bodemkunde van de Universiteit Gent (GIS-Vlaanderen).

GDI-VLAANDEREN 2002: *Vectoriële versie van de Tertiaire geologische kaart* [shapefile], MVG-EWBL-ANRE (GIS-Vlaanderen).

GDI-VLAANDEREN 2006: *Digitaal hoogtemodel van Vlaanderen* [shapefile], MOW-Afd WL, VMM-Afd Water en AGIV.

GDI-VLAANDEREN 2015: *Digitale kadastrale percelenplannen (AAPD) – AGIV, toestand 01/01/2015* [shapefile] (gedownload op 03/08/2015).

GDI-VLAANDEREN 2016: *Centrale Archeologische Inventaris (CAI)* [shapefile]

4. BIJLAGEN

- Lijst van plannen, kaarten en plattegronden
- Privacy-fiche
- Programma van maatregelen